

מהי רמת האמון במערכת המשפט?

פרופ' רענן סוליציאנו-קין, האוניברסיטה העברית בירושלים, בית הספר למדיניות ציבורית
ד"ר סער אלון ברקת, אוניברסיטת חיפה, בית הספר למדעי המדינה

נימוק מרכזי לקידום הצעדים הנוכחיים לשינויי העומק במבנה מערכת המשפט על ידי הממשלה הוא היעדר אמון של הציבור במערכת המשפט. אמון ציבורי במערכות הציבוריות השונות הוא אכן ענין חשוב לתפקודה של מדינה. ולכן עולה השאלה, מהי מידת האמון הציבורי במערכת המשפט? והאם אכן קיים חוסר אמון בקרב רוב הציבור, כפי שטוענים המצדדים בהצעות לשינוי.

כדי לענות על שאלה זו ניתחנו את הנתונים המקיפים והמהימנים ביותר בישראל ביחס לנושא – נתוני "הסקר החברתי" של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.¹ זהו סקר הנערך מדי שנה, ומבוסס על מדגם של כ 7,000 נשאלים בכל פעם. החל משנת כולל הסקר 2015 שאלה ספציפית בנוגע לאמון הציבור במוסדות ציבוריים, וביניהם מערכת המשפט. הנתונים העדכניים ביותר אשר פורסמו הם משנת 2021. איכות הנתונים הללו נובעת מהעובדה שמדובר בסקר המבוסס על מדגם גדול במיוחד (כ 49,000 משיבים בסה"כ), בעל ייצוגיות טובה מאד (נשאלים נדגמים אקראית מכלל האוכלוסייה הבוגרת ומחויבים להשתתף), הנערך בארבע שפות שונות, מבוצע לאורך כל השנה, ומבוצע באופן פרונטלי על ידי סוקרי הלמ"ס (ולא באופן מקוון).

הגרף הראשון מציג את שיעור (%) המשיבים שהביעו אמון (במידה מסוימת או במידה רבה) במערכת המשפט (אדום) ובממשלה (כחול) בין 2015 ל 2021.² **ניתן לראות שלאורך כל התקופה מערכת המשפט נהנית מאמון של יותר ממחצית הציבור (בין 59% ל 50.5%). כמו כן, לאורך כל התקופה רמת האמון במערכת המשפט גבוהה מזו של הממשלה (בין 46% ל 30%). ניתוח פשוט זה מצביע על כך שעל פניו אין בסיס לטענה לפיה קיימת בעיית חוסר אמון קשה במערכת המשפט בכלל האוכלוסייה. למעשה אחוז הנשאלים שהביעו חוסר אמון במערכת המשפט ("בכלל לא" או "לא כל כך") נע לאורך התקופה בין 40% ל 33%.**

בשלב הבא, בחנו את רמת האמון במערכת המשפט ובממשל בקרב קבוצות שונות באוכלוסייה. כפי שניתן לראות בגרף השני, כמעט בכל הקבוצות רמת האמון במערכת המשפט איננה נמוכה במיוחד (איננה נמוכה מ-50%), וגם גבוהה יותר באופן משמעותי מרמת האמון בממשלה. בקרב הציבור היהודי, קיים רוב המביע אמון במערכת המשפט גם בקרב הציבור המגדיר את עצמו "מסורתי לא כל כך דתי" או "מסורתי דתי" לאורך רוב התקופה. למעשה, עד שנת 2019, אפילו כמחצית מן הציבור הדתי הביע אמון במערכת המשפט (46% עד 55%). רק בקרב האוכלוסייה החרדית מצאנו אמון נמוך באופן משמעותי ועקבי במערכת המשפט (18%-22%), ובקרב דתיים כאמור רמת האמון קרובה מאד ל 50%. רק בשתי קבוצות אלה האמון

¹ למידע נוסף - <https://www.cbs.gov.il/he/subjects/Pages/%D7%94%D7%A1%D7%A7%D7%A8-%D7%94%D7%97%D7%91%D7%A8%D7%AA%D7%99.aspx>.

² כל החישובים מבוססים על כלל המשיבים, לרבות אלו שהשיבו שאינם יודעים מהי עמדתם בנושא. כ-5% לא השיבו בנוגע לאמון בממשלה, וכ-9% לא השיבו בנוגע לאמון במערכת המשפט.

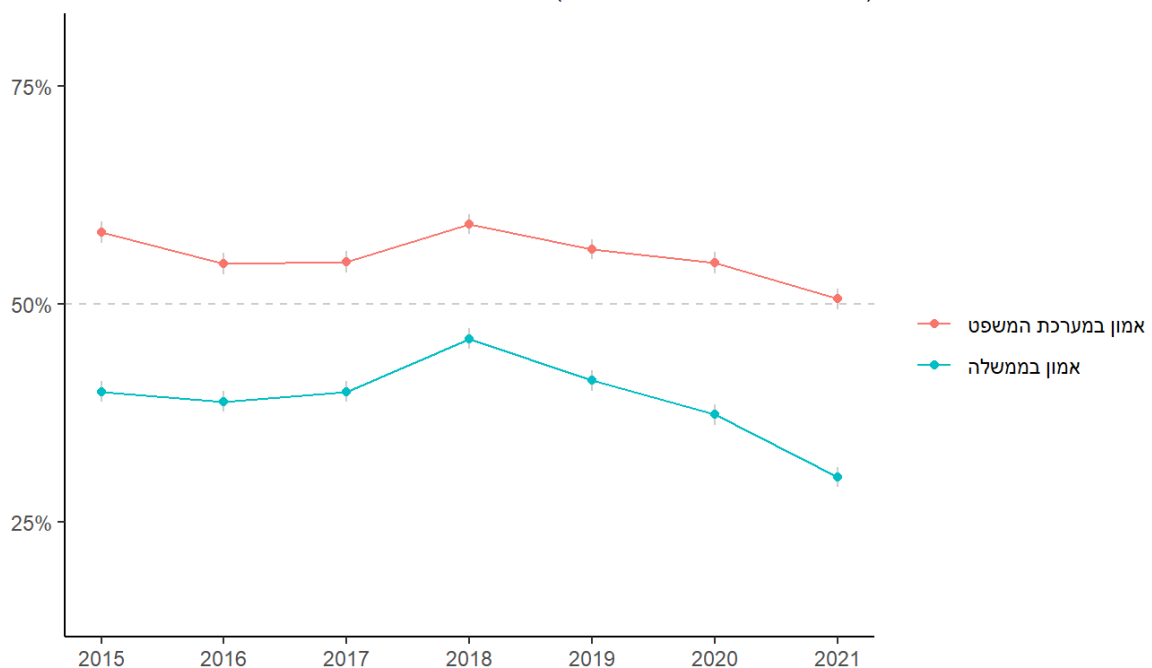
בממשלה גבוה יותר באופן מובהק מאשר האמון במערכת המשפט. יש לציין שחלקן היחסי של שתי קבוצות אלה באוכלוסייה הישראלית הבוגרת הינו כ-16% (לפי נתוני הסקר).

לאורך מרבית התקופה (2015-2019) היתה רמת האמון במערכת המשפט יציבה יחסית, כאשר ניכרת ירידה מסוימת מרמת האמון החל משנת 2020. ניתן להתווכח באיזו מידה הירידה משקפת שינוי עמדות של אזרחים הנובע מהבנתם את פגמי המערכת, או שהיא בעיקרה תוצאה של קמפיין שלילי בהובלת ראש ממשלה הנאשם בפלילים. כך או כך, את הדברים חשוב לשים בפרופורציות הנכונות כדי לנהל דיון רציני.

תרשים 1

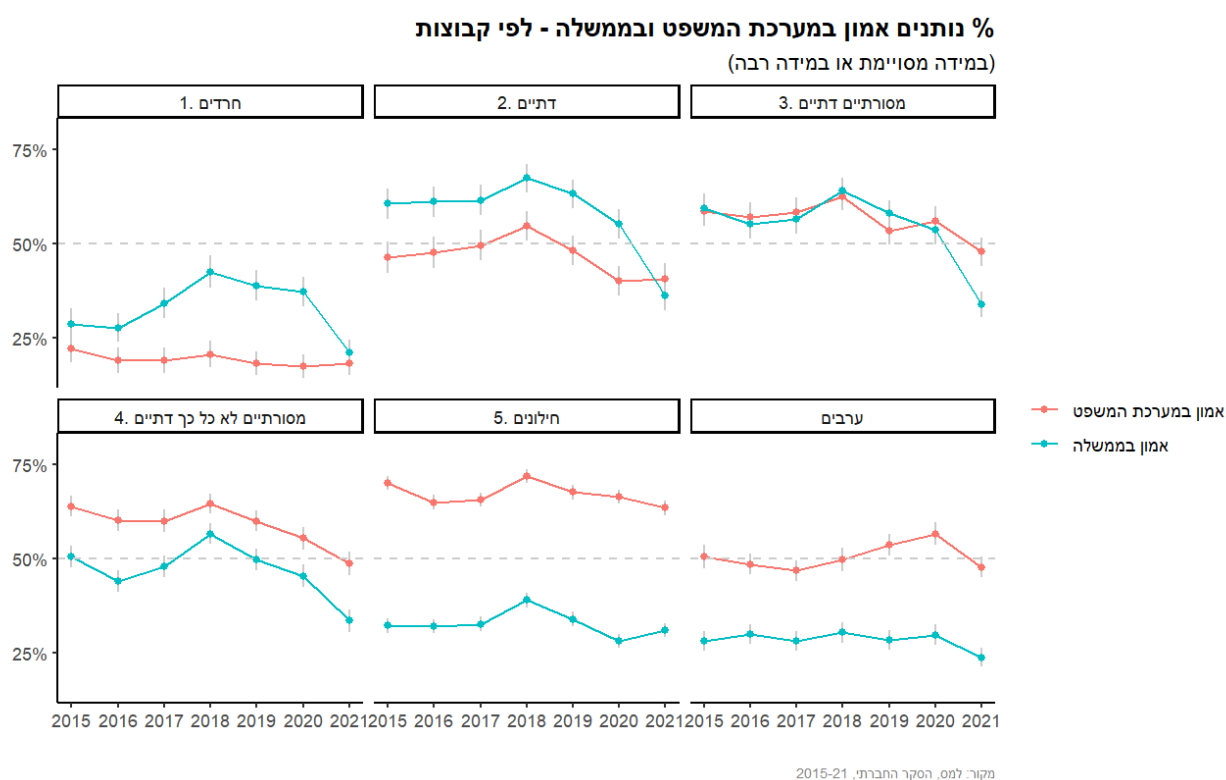
%נותנים אמון במערכת המשפט ובממשלה מכלל האוכלוסייה

(במידה מסויימת או במידה רבה)

מקור: למס, הסקר החברתי, 2015-21

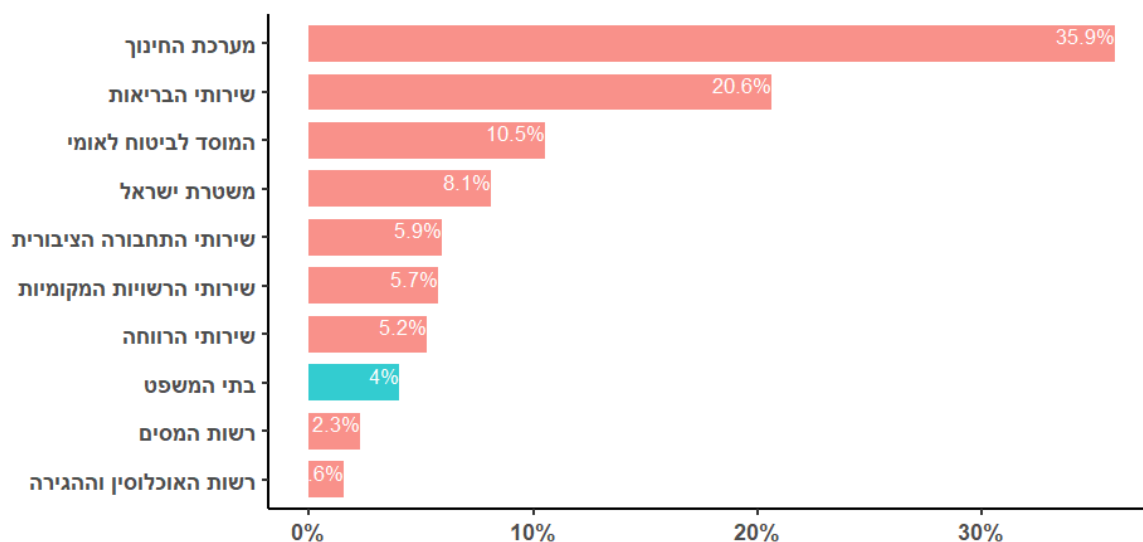
טווח הטעות התקנית לסך האוכלוסייה נאמד בכ-1.2% ±

עדות נוספת למגמה עולה מתוך הסקר שנערך בשנת 2015. בשנה זו התמקד הסקר בנושא "עמדות כלפי שירותי ממשל ומעורבות אזרחית" ובתוך כך נשאלו המשיבים "אילו היית בין מקבלי ההחלטות במדינה, לדעתך, מהו המוסד או השירות הציבורי בו היית <מתחיל/מתחילה> בשיפורים?". ניתוח התשובות בקרב כלל האוכלוסייה ועל פני הקבוצות מופיע בתרשימים הבאים. התרשימים מלמדים כי מקרב כלל האוכלוסייה רק 4% מהמשיבים ציינו כי היו מתחילים בשיפורים בבתי המשפט. אפילו בקרב שתי הקבוצות שבהן נרשם האמון הנמוך ביותר במערכת המשפט (חרדים ודתיים) – שיעור המשיבים ששמו בראש סדר היום את בתי המשפט היה יחסית נמוך – נע בין 8-10%. חשוב לציין שאיסוף הנתונים נפרש על ידי הלמ"ס בצורה מאוזנת לאורך כל השנה, מה שמאפשר לנטרל אירועים נקודתיים ומאפשר לקבל תמונת עומק לגבי סדר היום בדעת הקהל, והמידה שבה הם היו מוטרדים ממצב מערכת בתי המשפט באופן כללי.

תרשים 3

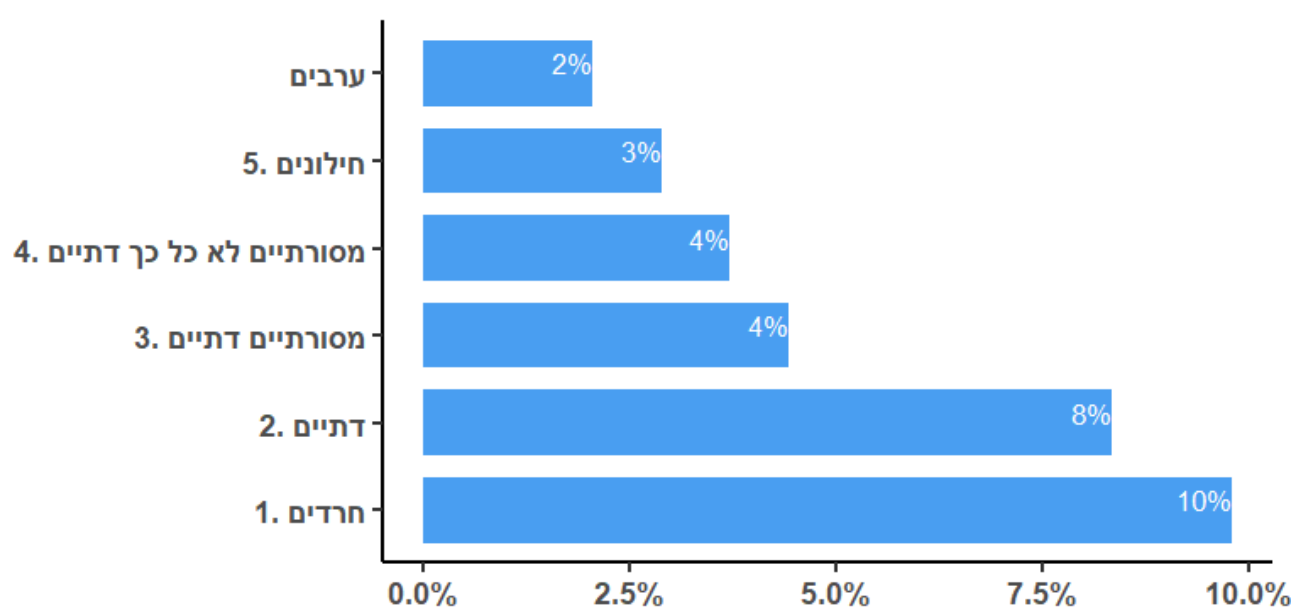
אילו היית בין מקבלי ההחלטות במדינה, לדעתך, מהו המוסד או השירות הציבורי בו היית מתחילה/ה בשיפורים
2015

מקור: למס, הסקר החברתי, 2015

תרשים 4

% בחרו בבתי המשפט כמוסד שבו היו מתחילים בשיפורים
2015

מקור: למס, הסקר החברתי, 2015

שתי מסקנות מרכזיות עולות מהנתונים הללו. ראשית, הטענה של מצדדי הרפורמה במערכת המשפט היא שהגברת השליטה הפוליטית על מערכת המשפט תעלה את רמת האמון של הציבור במערכת המשפט. אולם העובדה שרמת האמון בממשלה בישראל נמוכה מהאמון במערכת המשפט, מעמידה בספק גדול את הבסיס לטענה זו. שנית, הממצאים הללו מכוונים למסקנה ששתי קבוצות בחברה הישראלית עשויות לתמוך ברפורמה, עקב רמות האמון הנמוכות שלהן במערכת המשפט, ואלו הם הציבור החרדי והדתי. ציבורים אלה אכן מיוצגים בקואליציה הנוכחית, אך חלקם באוכלוסייה הבוגרת הוא פחות מחמישית. התנגדותו עד לאחרונה של נתניהו לעריכת רפורמות משמעותיות במערכת המשפט (אפילו מתונות בהרבה מהצעדים הקיצוניים העומדים עתה על השולחן), לעומת עמדתו הנוכחית, לאחר שהוגש נגדו כתב אישום פלילי, מחזקת את ההבנה לפיה הרפורמה המוצעת במערכת המשפט מהווה מיזוג של אינטרסים של מיעוט בציבור עם האינטרס של נתניהו, העומד בראש הליכוד, ועומד לדין פלילי, ומשכך מצוי בניגוד עניינים.

אמון במוסדות לפי שנה (כלל האוכלוסייה)

שנה	% נותנים אמון בממשלה	% נותנים אמון במערכת המשפט
2015	39.9%	58.2%
2016	38.8%	54.6%
2017	39.9%	54.8%
2018	46.0%	59.1%
2019	41.2%	56.2%
2020	37.3%	54.7%
2021	30.1%	50.5%

הערה: האחוזים מחושבים בעזרת מקדמי ניפוח, על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; טווח הטעות התקנית לסך האוכלוסייה נאמד בכ-1.2%.

אמון במוסדות לפי שנה (לפי קבוצות אוכלוסייה)

שנה	קבוצה	% נותנים אמון בממשלה	% נותנים אמון במערכת המשפט
2015	חרדים	28.8%	22.3%
	דתיים	60.6%	46.4%
	מסורתיים דתיים	59.4%	58.8%
	מסורתיים לא כל כך דתיים	50.4%	63.8%
	חילונים	32.2%	70.0%
	ערבים	28.1%	50.4%
2016	חרדים	27.8%	19.1%
	דתיים	61.2%	47.7%
	מסורתיים דתיים	55.4%	57.1%
	מסורתיים לא כל כך דתיים	44.0%	60.2%
	חילונים	32.0%	64.8%
	ערבים	29.9%	48.5%
2017	חרדים	34.3%	19.1%

	49.6%	61.6%	דתיים
	58.5%	56.6%	מסורתיים דתיים
	59.9%	47.9%	מסורתיים לא כל כך דתיים
	65.5%	32.6%	חילונים
	46.7%	28.1%	ערבים
2018	20.8%	42.6%	חרדים
	54.8%	67.4%	דתיים
	62.6%	64.0%	מסורתיים דתיים
	64.5%	56.5%	מסורתיים לא כל כך דתיים
	71.7%	38.9%	חילונים
	49.6%	30.3%	ערבים
2019	18.4%	39.0%	חרדים
	48.3%	63.2%	דתיים
	53.6%	58.0%	מסורתיים דתיים
	59.9%	49.6%	מסורתיים לא כל כך דתיים
	67.5%	33.9%	חילונים
	53.7%	28.4%	ערבים
2020	17.5%	37.3%	חרדים
	40.1%	55.3%	דתיים
	56%	53.7%	מסורתיים דתיים
	55.3%	45.3%	מסורתיים לא כל כך דתיים
	66.3%	28.1%	חילונים
	56.5%	29.7%	ערבים
2021	18.3%	21.3%	חרדים
	40.8%	36.3%	דתיים
	47.9%	34.0%	מסורתיים דתיים
	48.7%	33.4%	מסורתיים לא כל כך דתיים
	63.3%	31.0%	חילונים
	47.6%	23.8%	ערבים

הערה: האחוזים מחושבים בעזרת מקדמי ניפוח, על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; טווח הטעות התקנית משתנה בין הקבוצות לפי גודל הקבוצה, ונע בין 2% (בקרוב החילונים) ל-4% (בקרוב החרדים והדתיים).